

Vývoj a trendy ekologického zemědělství a biopotravin v ČR

Ing. Andrea Hrabalová, externí konzultant ÚZEI

17. dubna 2015, veletrh Biostyl Praha

Obsah

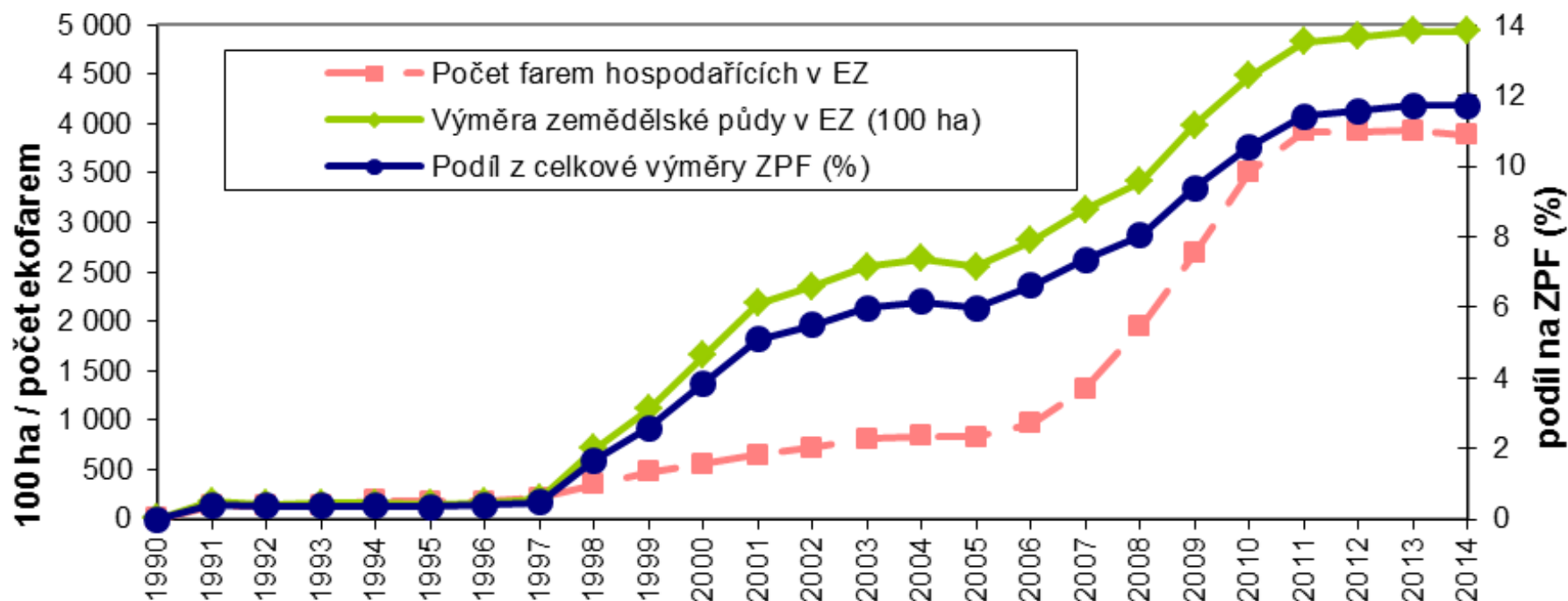
- Vývoj ekologického zemědělství v ČR, EU a svět
 - Výroba a distribuce biopotravin
 - Trh biopotravin – ČR a Evropa
 - Co se povedlo a co se „zatím“ nedaří
-

Vývoj ekologického zemědělství v ČR, EU a svět

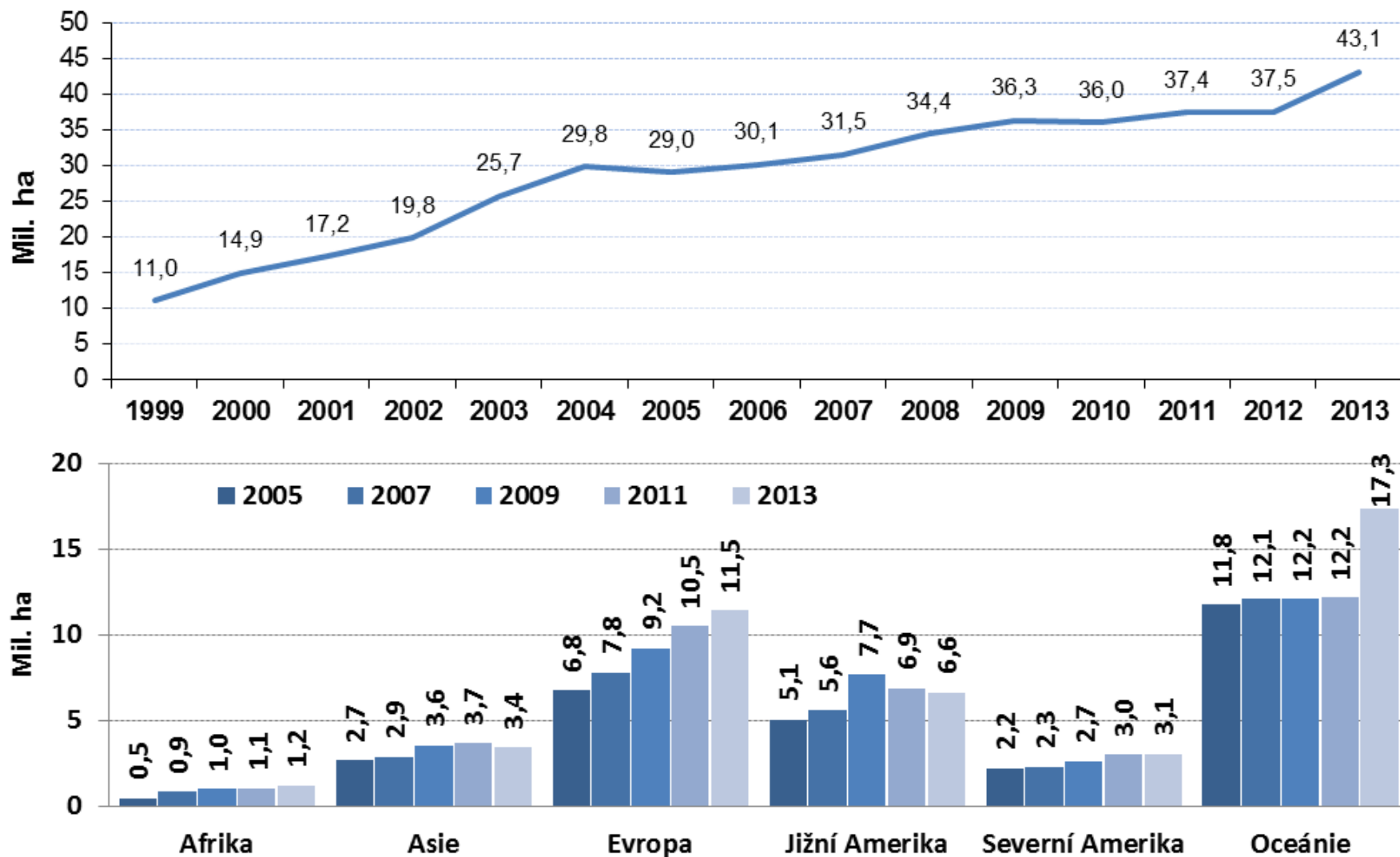
Vývoj výměry půdy a počtu farem v EZ a podílu na celkovém ZPF (1990-2014)

- K 31. 12. 2014 hospodařilo v ČR ekologicky 3 885 farem na celkové výměře 494 tis. ha, což představuje 11,7% podíl na celkovém ZPF.
- Za 10 let vzrostla výměra 1,9krát z původních 263 tis. ha (nárůst v průměru o 6,5% ročně) a počet farem stoupl více jak čtyřnásobně (z 836 v 2004).

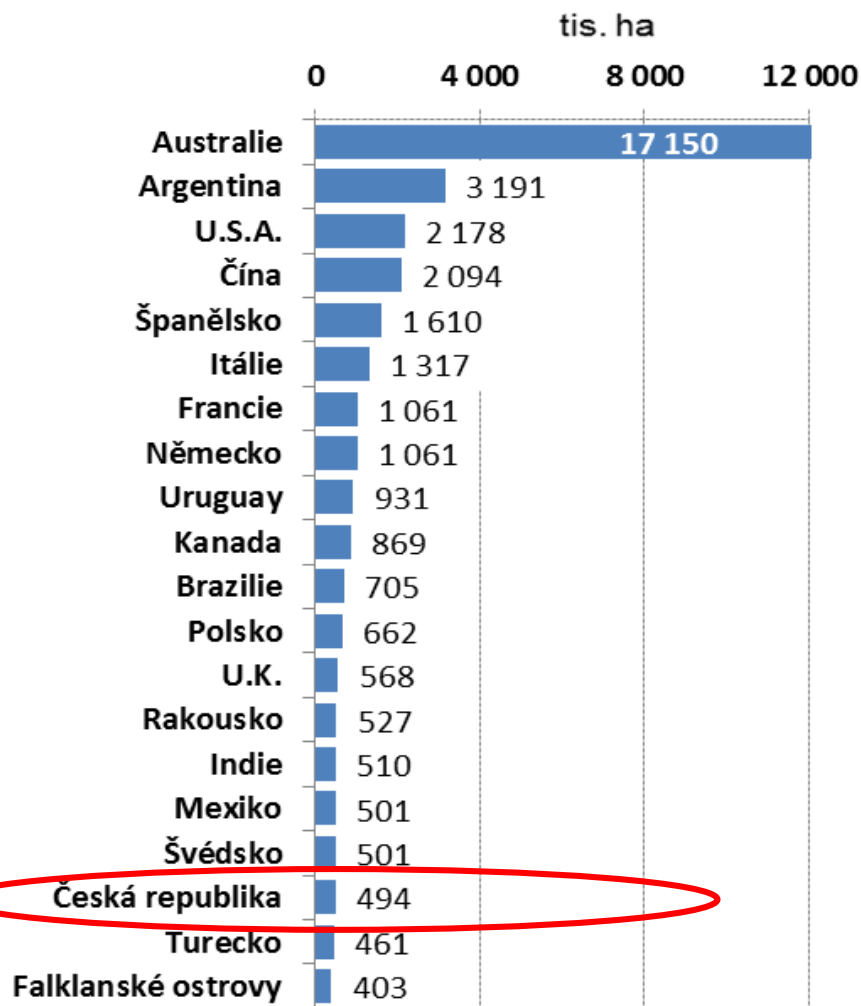
Zdroj: MZe (údaje vždy k 31.12. daného roku, od 2013 REP); zpracoval ÚZEI

Vývoj zemědělské půdy v EZ - svět a kontinenty

Zdroj: FiBL-IFOAM–SEL surveys 2007-2015

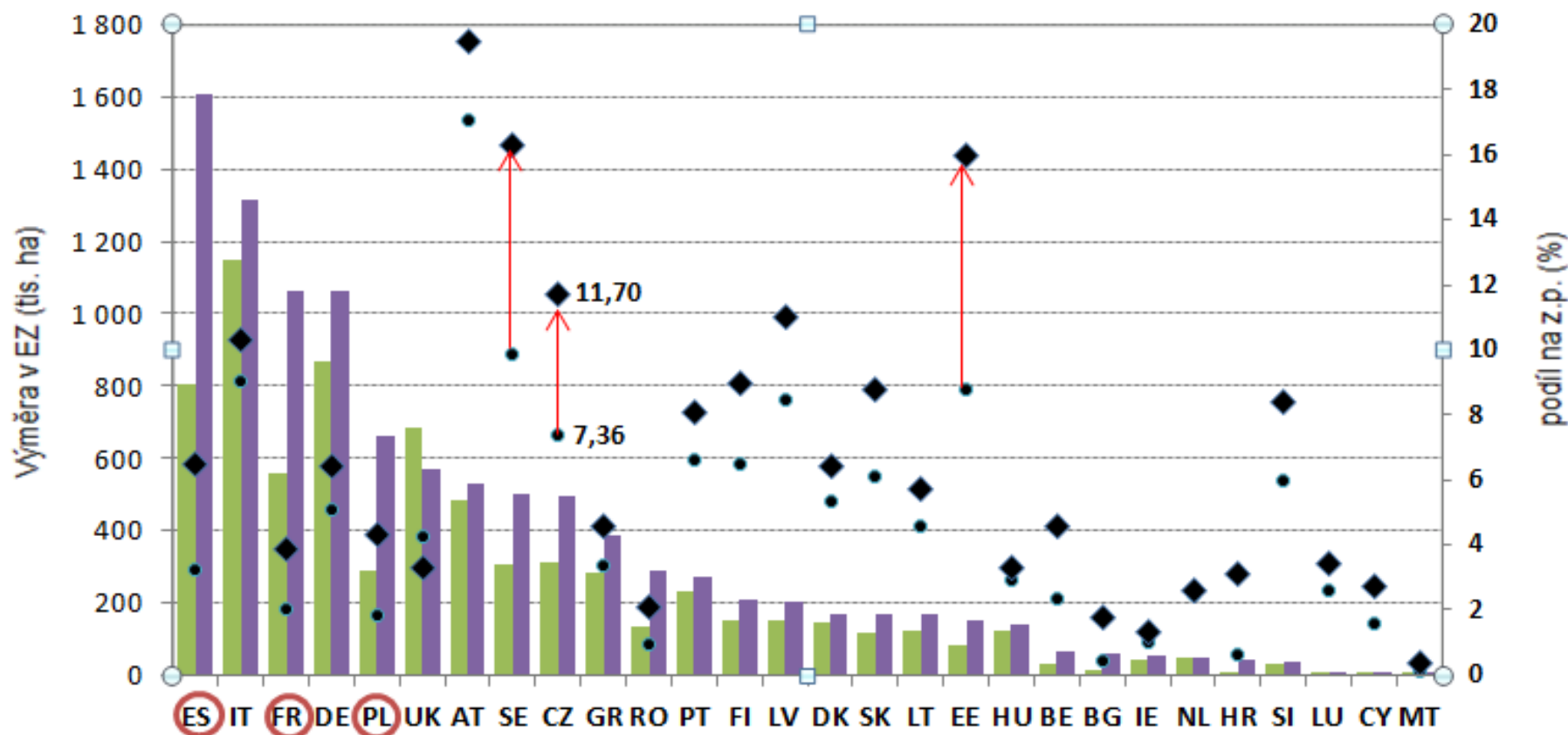
Svět: 20 zemí s největší výměrou půdy v EZ a 15 zemí s nejvyšším podílem na celkové z.p. (2013)

Zdroj: FiBL-IFOAM–SOEL surveys 2007-2015 ; zpracoval ÚZEI

EU27: Srovnání výměry v EZ a podílu na celkové z.p. (2007 a 2013)

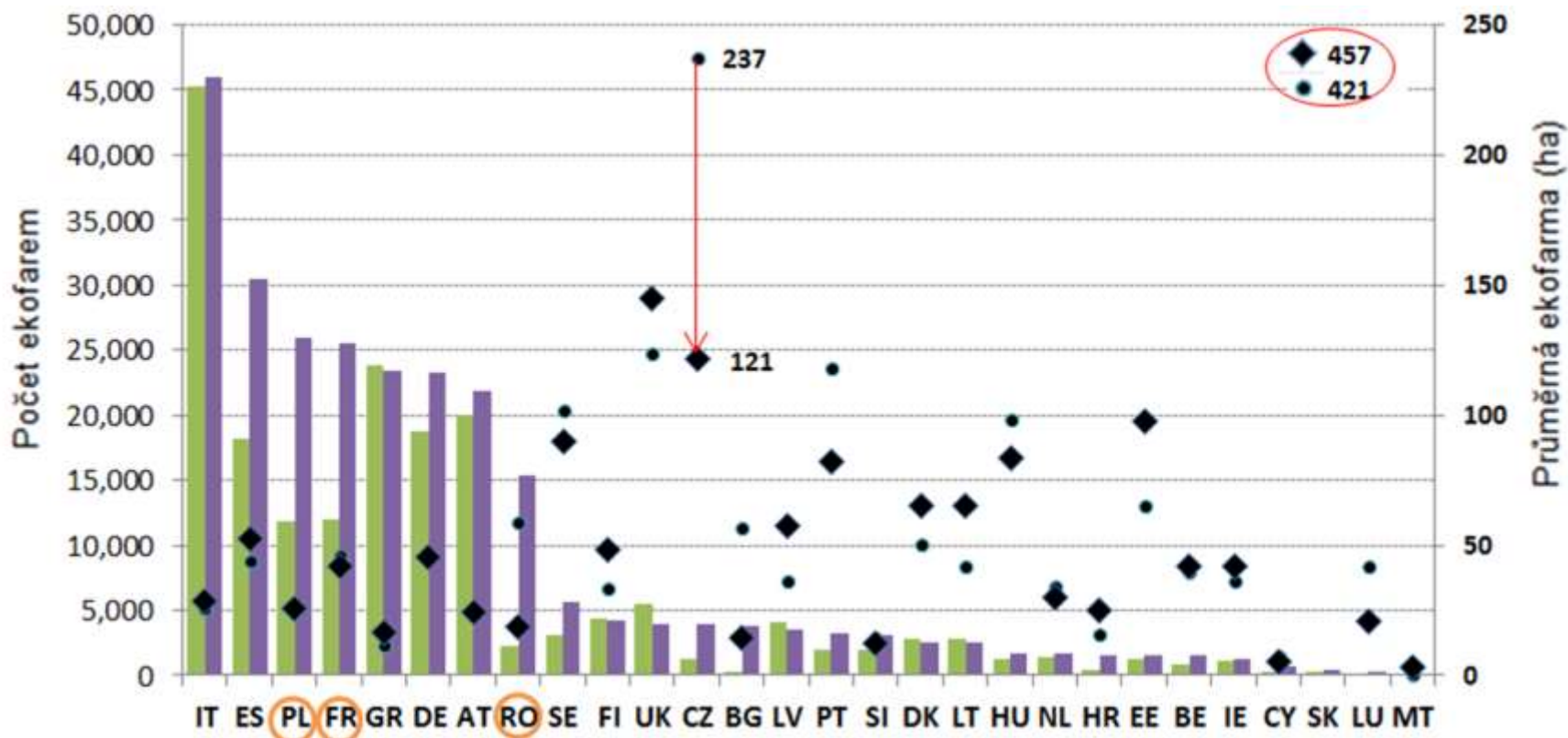
- Podíl EZ nad 10% mají: Rakousko, Švédsko, Estonsko, ČR a Lotyšsko.
- ČR drží 9. místo ve výměře a 4. místo v podílu na celkové zemědělské půdě.

Zdroj: FiBL-IFOAM–SOEL surveys 2007-2015 ; zpracoval ÚZEI

EU27: Srovnání počtu ekofarem a jejich průměrné velikosti (2007 a 2013)

- V EU hospodaří 259 tis. ekofarem (77% farem Evropy / 13% světa), z toho nejvíce v Itálii (46 tis. ekofarem). ČR si drží v počtu ekofarem 12. místo.
- ČR má však po SK a UK největší průměrnou velikost ekofarem (121 ha).

Zdroj: FiBL-IFOAM–SOEL surveys 2007-2015 ; zpracoval ÚZEI

ČR: Vývoj užití zemědělské půdy v EZ

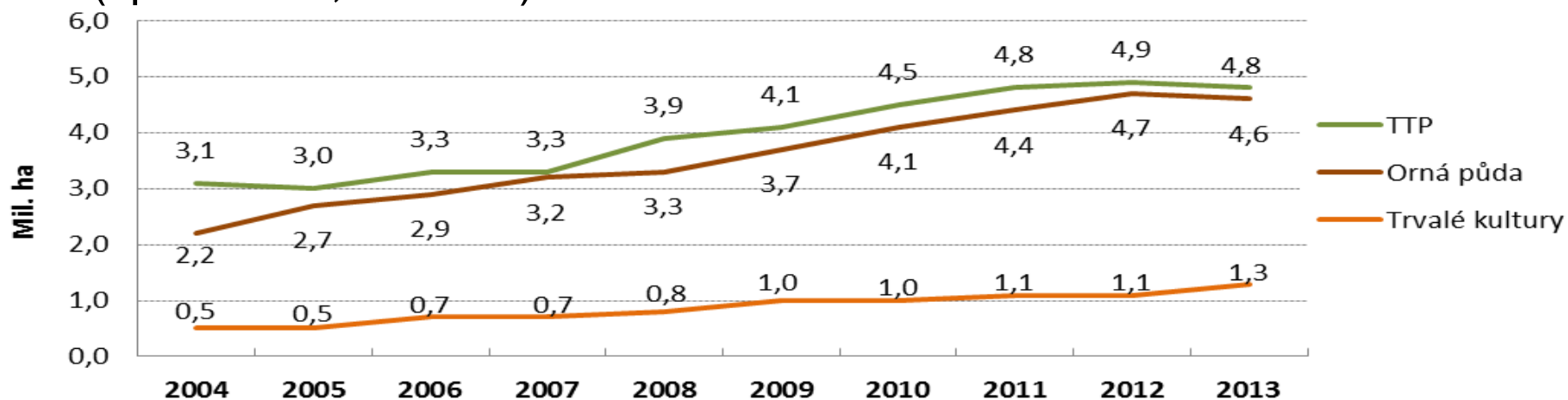
- Ke konci roku 2014 bylo ekologicky obhospodařováno téměř 500 tis.ha, z toho zhruba 12% tvoří orná půda, 83% travní porosty a necelé 2% trvalé kultury (*sady, vinice a chmelnice*).
- V EZ trvale dominují travní porosty (412 tis. ha), od roku 2004 se jejich plocha zvýšila o 75%. Největší podíl na celkové výměře v EZ (91%) dosáhly plochy TTP v roce 2003 a od té doby stagnují okolo 83%.
- Téměř trojnásobně vzrostla od roku 2004 výměra orné půdy.
- Nejrychleji však rostla výměra trvalých kultur, a to zejména ekosadů.

Užití půdy	1999		2004		2007		2010		2014		Změna 2014/04
	(ha)	(%)	(ha)	(%)	(ha)	(%)	(ha)	(%)	(ha)	(%)	(%)
Orná půda	13 776	12,4	19 694	7,5	29 505	9,4	54 717	12,2	56 566	11,5	287
Trvalé travní porosty	96 044	86,7	235 379	89,4	257 899	82,4	369 057	82,4	412 351	83,5	175
Trvalé kultury	359	0,3	1 170	0,4	1 870	0,6	5 939	1,3	7 707	1,6	659
Ostatní plochy	576	0,5	7 056	2,7	23 616	7,5	18 054	4,0	17 143	3,5	243
Celková plocha	110 755	100,0	263 299	100,0	312 890	100,0	447 767	100,0	493 766	100,0	188

Zdroj: MZe (údaje k 31. 12. daného roku); zpracoval ÚZEI

Evropa: Vývoj užití zemědělské půdy v EZ

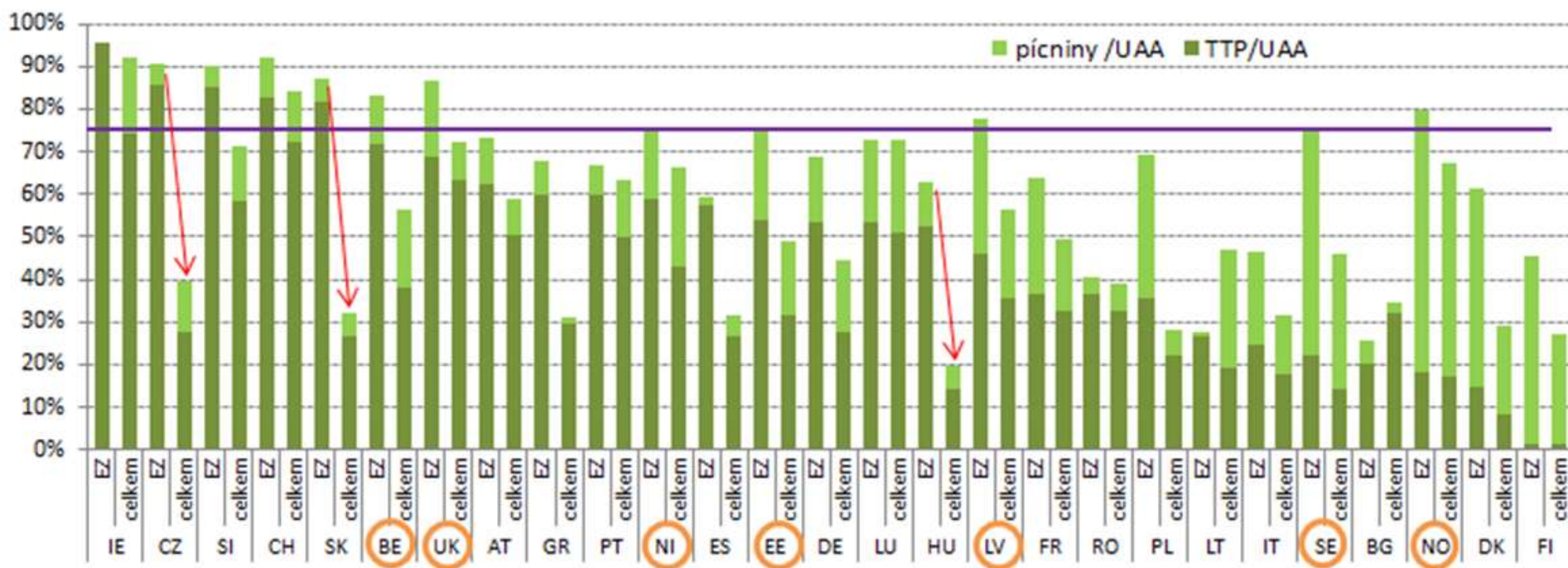
- V roce 2013 bylo v Evropě ekologicky obhospodařováno 11,5 mil. ha, z toho 40% tvoří orná půda, 42% travní porosty a 11% trvalé kultury.
- Plocha TTP vzrostla od roku 2004 o 55% na 4,8 mil. ha, největší plochy jsou ve Španělsku (1 mil. ha), následuje Německo a UK.
- Více jak dvojnásobně vzrostla výměra orné půdy na 4,6 mil. ha a největší plochy jsou v Itálii a Francii (společně 1 mil. ha).
- Nejrychleji však rostla výměra trvalých kultur, nejčastěji jde o pěstování oliv, pak následují vinice; největší plochy jsou ve Španělsku a Itálii (společně 0,7 mil. ha).

Zdroj: FiBL-IFOAM–SOEL surveys 2007-2015

Evropa: Vývoj užití zemědělské půdy v EZ

- Hlavními plodinami na orné půdě jsou píce a obiloviny (po 1,9 mil. ha a 40%). Největší plochy obilovin najdeme v Německu a Itálii.
- ČR patří společně s Irskem, Slovinskem, Švýcarskem a Slovenskem mezi země s vyšším jak 75% podílem TTP na z.p. v EZ. Po započtení ploch pícnin na orné půdě přibývá dalších 7 zemí (UK, BE, NO, LV, NI, SE a EE)

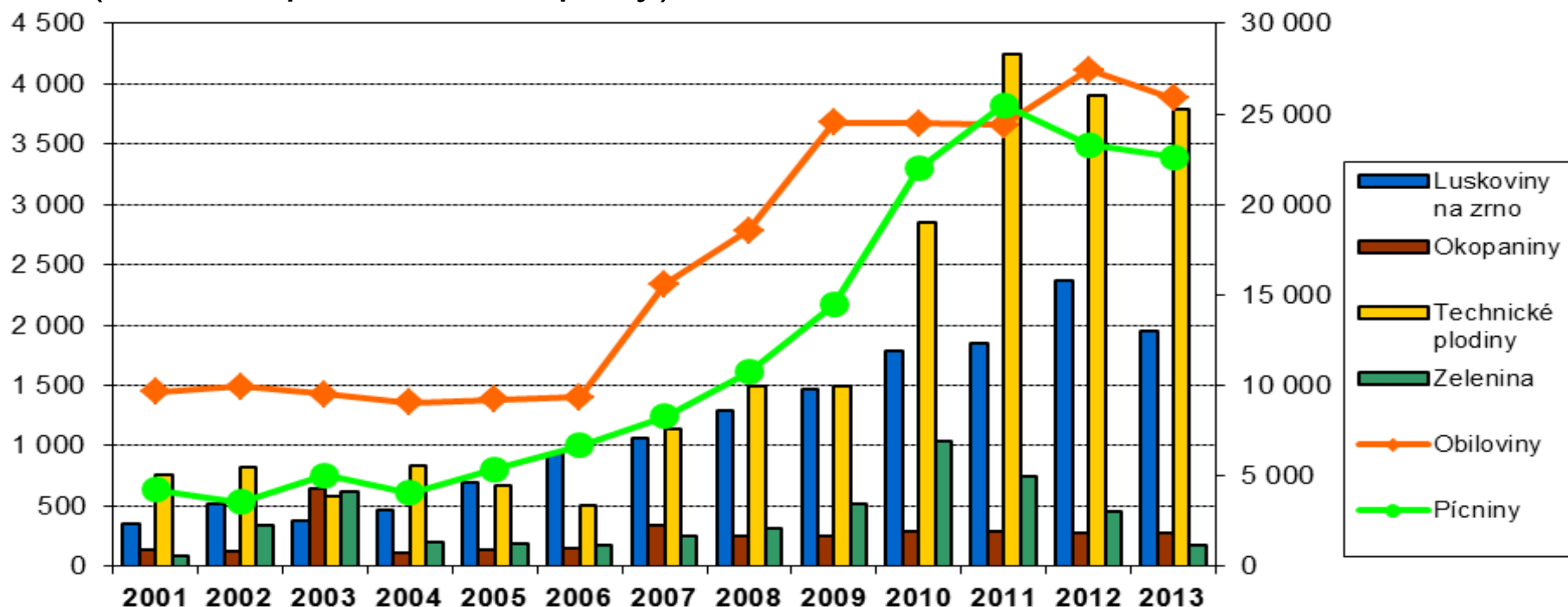
Zdroj: Eurostat; zpracoval ÚZEI

Produkce bioproduktů (surovin) - rostlinná a živočišná produkce ekofarem

Vývoj výměry plodin na orné půdě v EZ (2001-13)

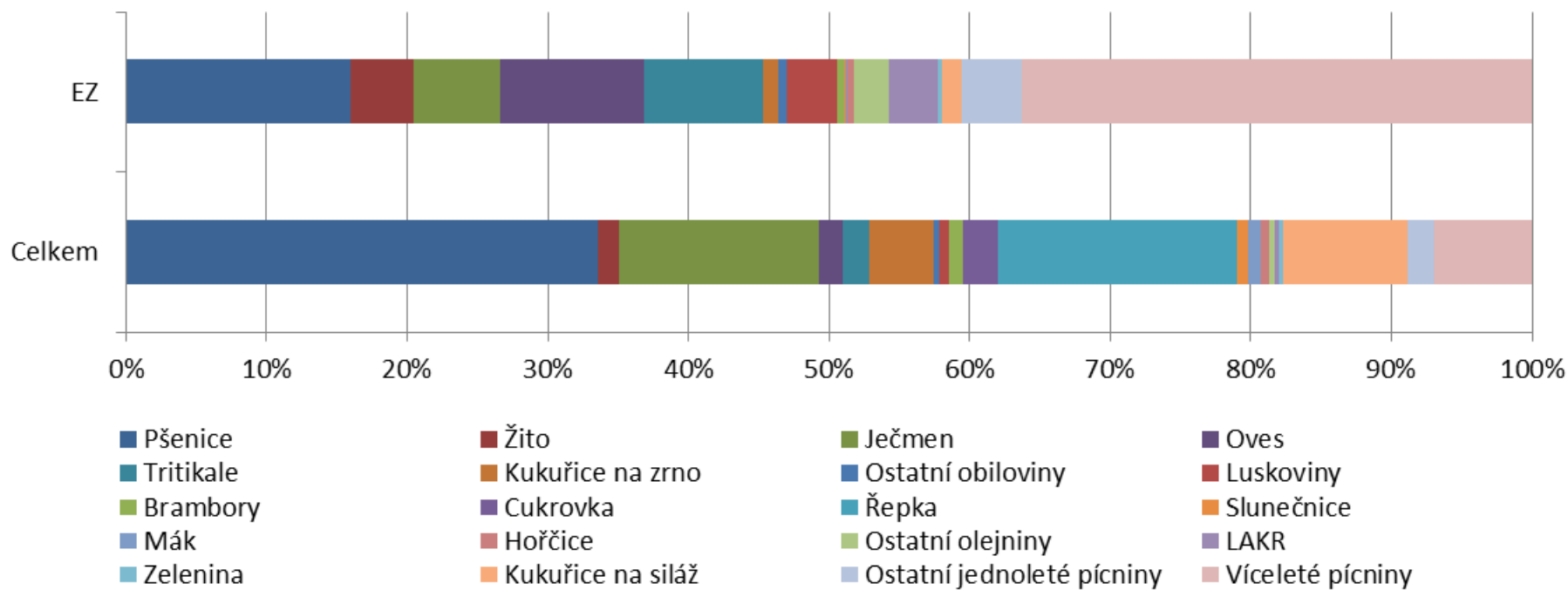
- Hlavními plodinami na orné půdě jsou obiloviny a pícniny (46:40). Polovinu ploch obilovin představují pšenice a oves.
- Růst u technických plodin jen dům jak růstem olejnin (zejména olejných dýní), tak léčivých a kořeninových rostlin (hlavně kmínu a ostropestřce).
- Pěstování zeleniny i okopanin (brambor) zůstává trvale na nízké úrovni (0,3% resp. 0,5% orné půdy).

Zdroj: šetření ÚZEI

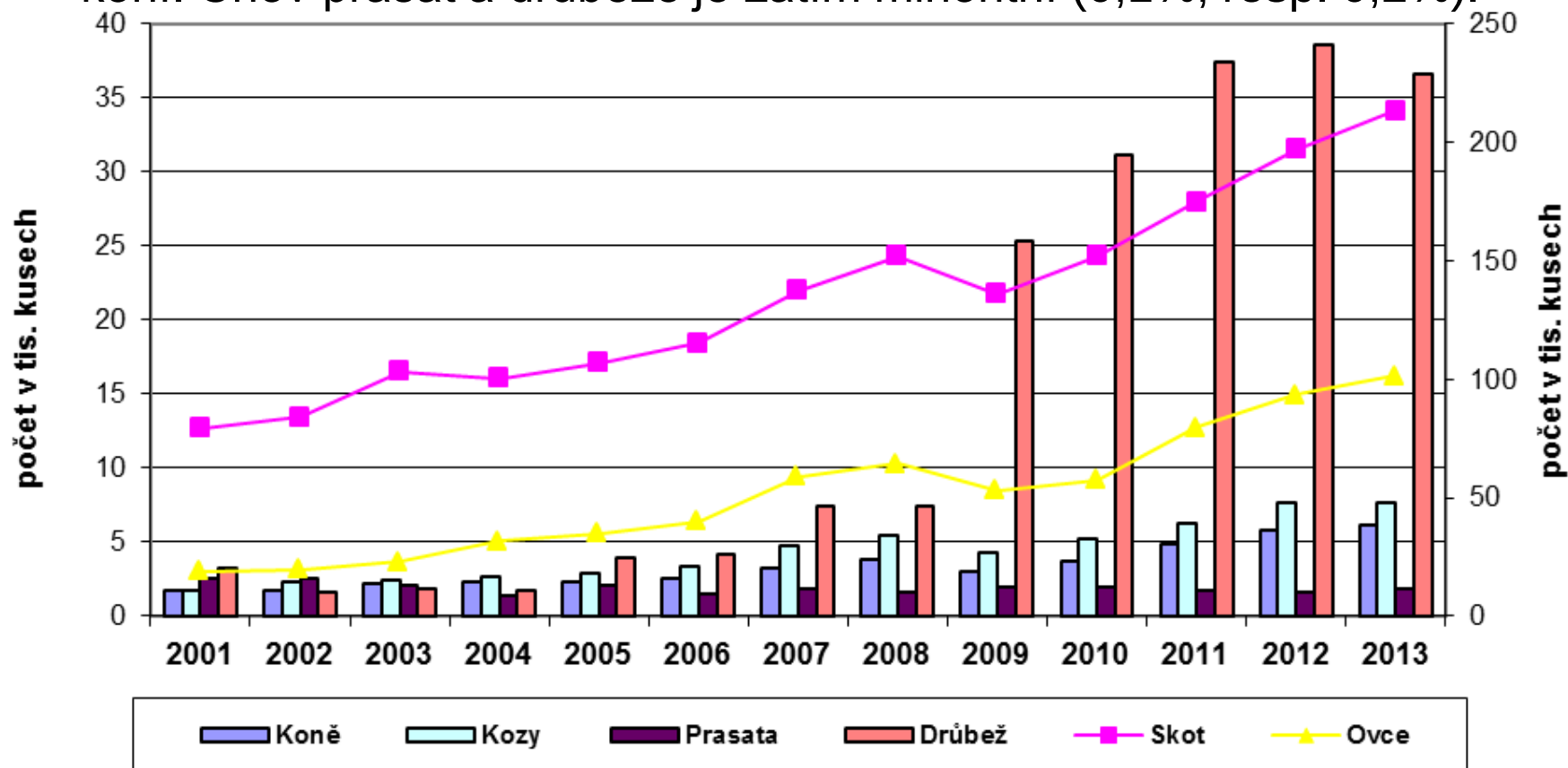
Struktura plodin na orné půdě v EZ a celkem (2013)

- Struktura tržních plodin je v EZ pestřejší, v konvenci dominuje pšenice, ječmen a řepka (65% osevní plochy).
- V EZ je téměř 5x vyšší zastoupení luskovin na zrno.
- V rámci pícnin dominují v EZ víceleté pícniny zatímco v konvenci převládají jednoleté pícniny, a to výhradně kukuřice na siláž.

Vývoj počtu zvířat v EZ (2001-2013)

- Počet zvířat chovaných na ekofarmách vzrůstá, dominuje chov masného skotu, následovaný chovem ovcí.
- V EZ je nyní chováno 16% skotu (2% dojníc); 45% ovcí, 32% koz, 18% koní. Chov prasat a drůbeže je zatím minoritní (0,1%, resp. 0,2%).

Zdroj: šetření ÚZEI

Výroba a distribuce biopotravin v ČR

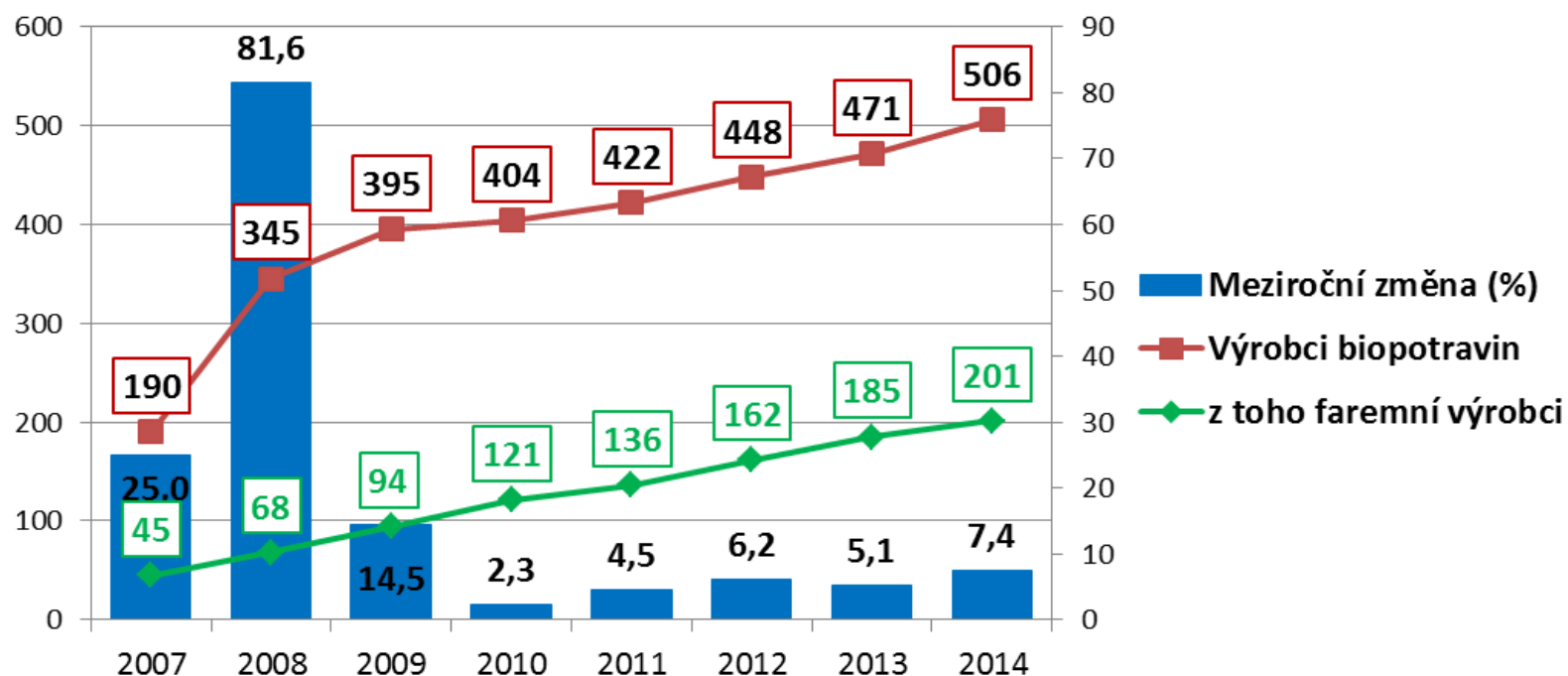
Vývoj počtu registrovaných subjektů v ekologickém zemědělství ČR (2007-2014)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2014/ 2007 (%)
Ekologičtí zemědělci	1 318	1 946	2 689/ 2 674	3 517 / 3 500	3 920 / 3 904	3 923 / 3 907	3 926 / 3 910	3 885 / 3 866	293
Výrobci biopotravin (provozovny / subjekty)	253 / 190	429 / 345	497 / 395	618 / 404	646 / 422	495 / 448	500 / 471	n.d. / 506	266
Distributoři biopotravin (provozovny / subjekty)	95 / 83	151 / 137	184 / 168	186 / 172	226 / 201	290 / 263	332 / 305	n.d. / 351	423
Výrobci vstupů do EZ (krmiva / osiva)	6 / 11	13 /11	25 / 15	32 / 21	29 / 27	39 / 30	38 / 31	38 / 33	633 / 300
Včelaři	6	11	12	14	14	14	15	14	233
Dovozci ze 3. zemí	20	30	39	44	53	78	89	110	550
Vývozci do 3. zemí	x	x	x	10	9	36	42	54	X
Faremní zpracovatelé	45 / 53	68 / 75	94 / 100	121 / 122	137 / 138	162	185	201	447

Zdroj: MZe (údaje k 31. 12. daného roku); zpracoval ÚZEI

Vývoj počtu registrovaných výrobců biopotravin (2007-2014)

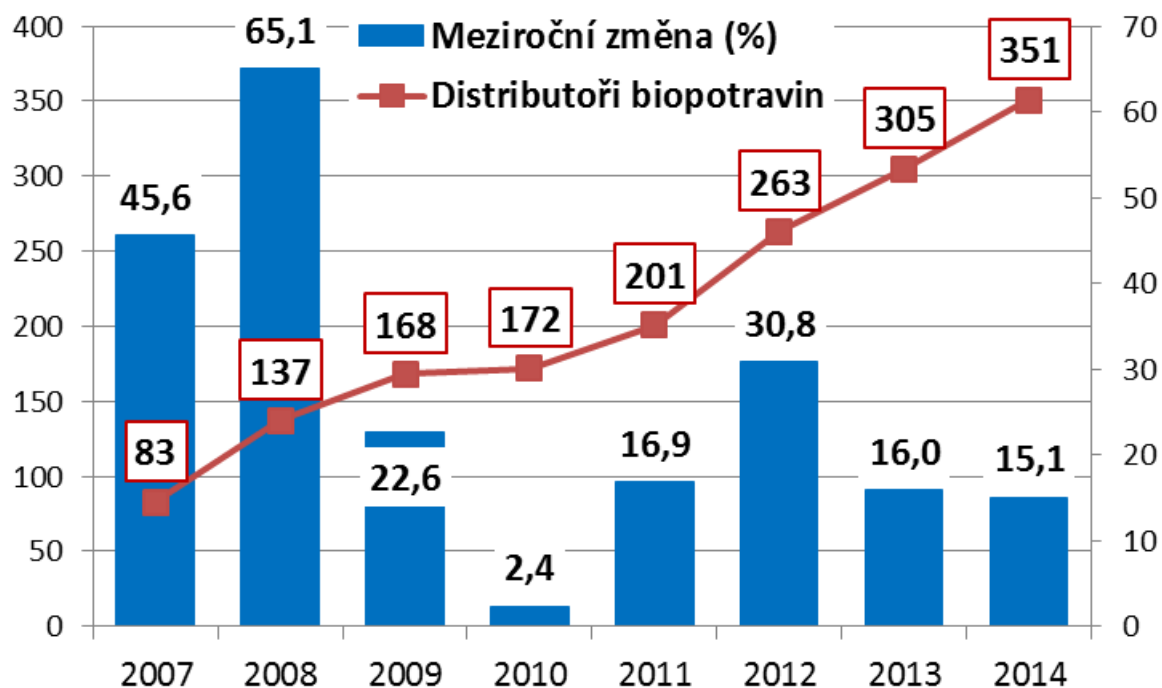
- Ke konci roku 2014 bylo registrováno 506 výrobců, což představuje meziroční nárůst 7,4%, z toho 201 realizuje výrobu na farmě.
- Obrat výroby biopotravin v roce 2013 dosáhl 1,7 mld. Kč, z toho téměř 38 % objemu výroby bylo vyvezeno (660 mil. Kč).

Zdroj: MZe (REP), kontrolní organizace; zpracoval ÚZEI

Vývoj počtu registrovaných distributorů biopotravin (2007-2014)

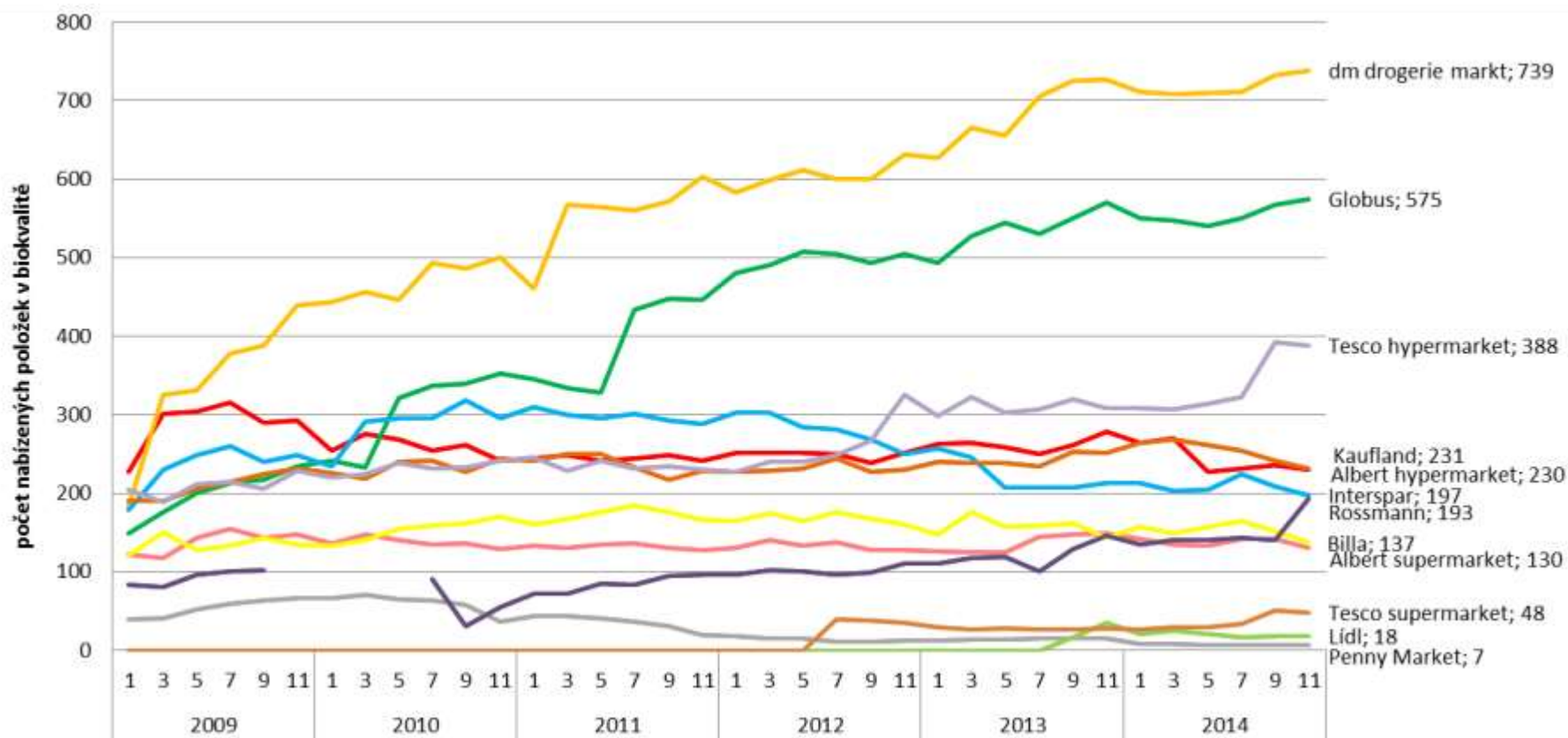
- Ke konci roku 2014 bylo registrováno 351 distributorů biopotravin (meziroční nárůst 15,1%).
- Distributoři, kteří se zabývají maloobchodním prodejem nejsou od roku 2006 povinni se registrovat. *Odhadem jde o 2 500 prodejen potravin.*

Zdroj: MZe (REP), kontrolní organizace; zpracoval ÚZEI

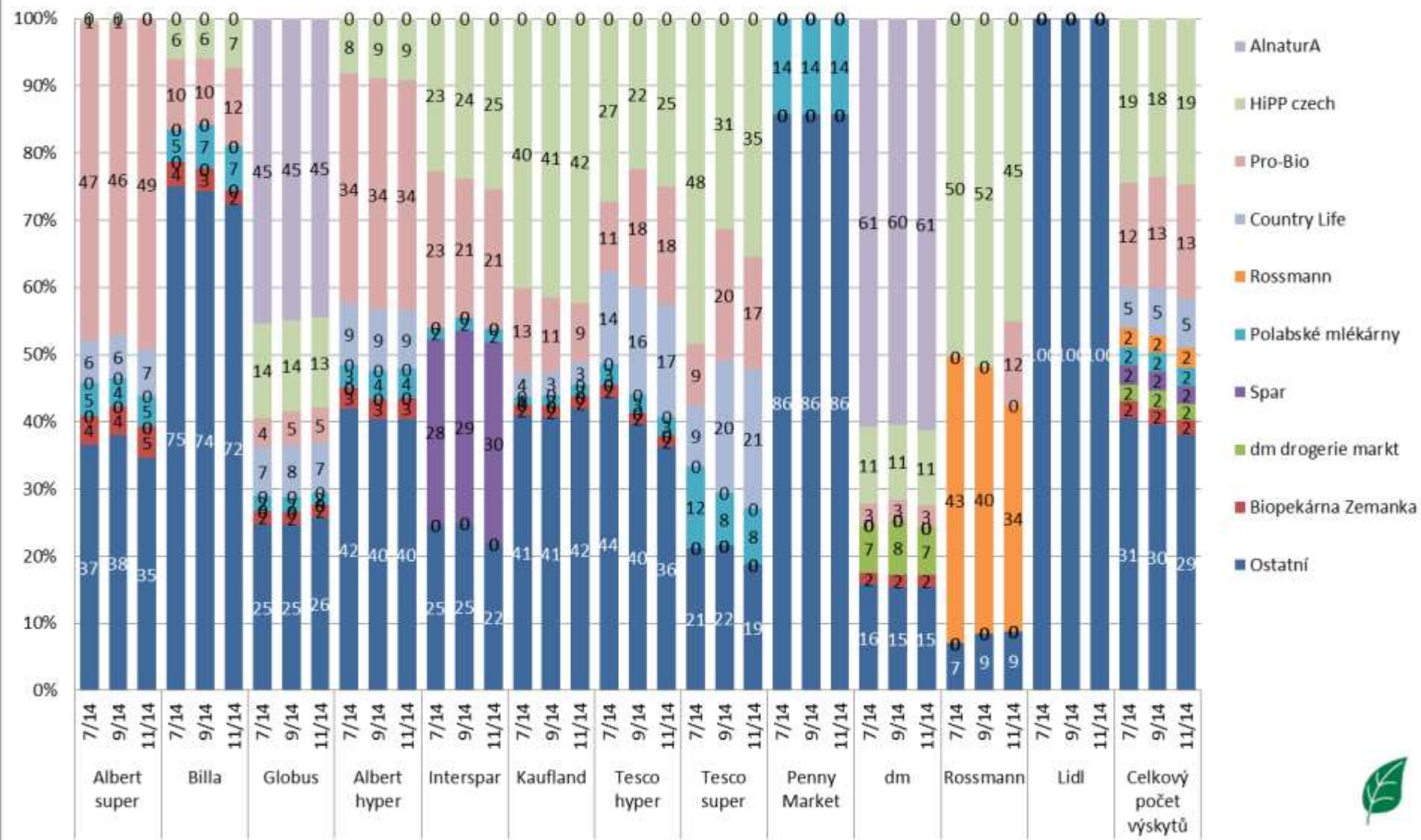
Vývoj počtu nabízených biopotravin v MO (2009-14)

- Koncem roku 2014 bylo k dostání ve sledovaných řetězcích celkem 2 893 položek biopotravin, což je téměř 2x více než v lednu 2009.
- Nejširší nabídku má trvale dm drogerie.

Zdroj: Green marketing cenový BIOMonitor

TOP dodavatelé biopotravin + ostatní a jejich podíl ve všech sledovaných řetězcích řazeno podle celkového počtu výskytů

Zdroj: Green marketing cenový BIOMonitor

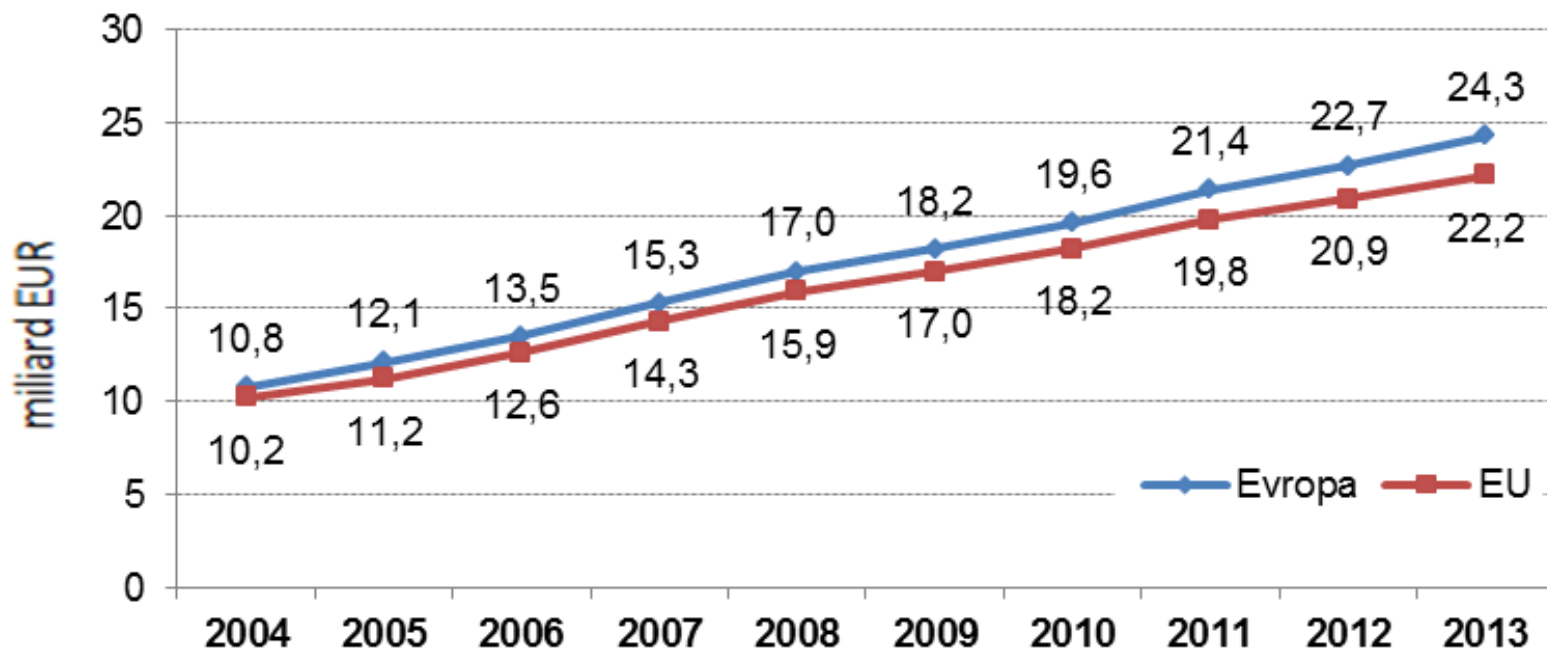

Trh biopotravin ČR a Evropa

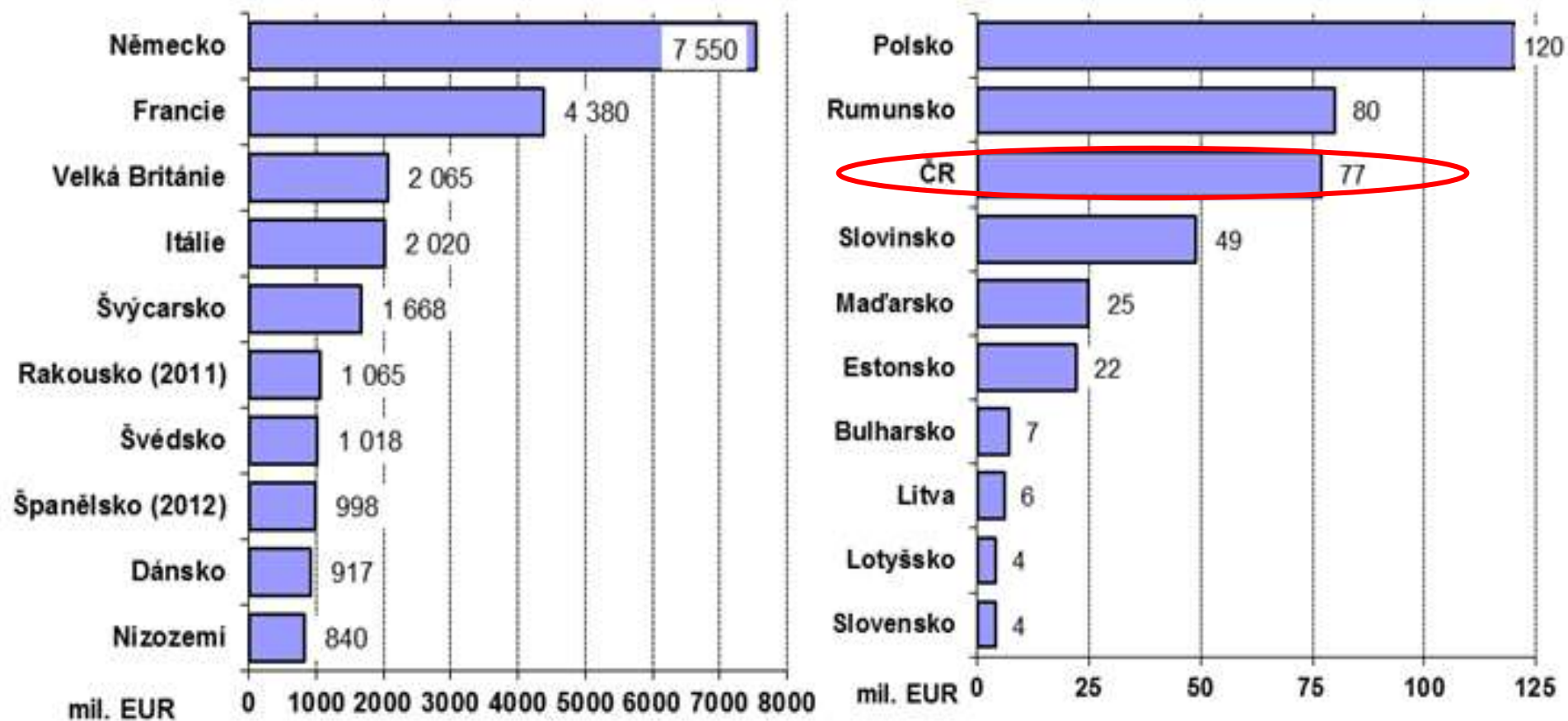

Evropa: Vývoj trhu biopotravin 2004-2013

- V roce 2014 dosáhl celosvětový trh biopotravin 56 mld. EUR a obrat vzrostl více jak 2,6krát od roku 2004.
- Největší trh je v USA (24,3 mld. EUR).
- V Evropě bio trh dosáhl 24,3 mld. EUR (39% světa) a průměrný roční nárůst 9,5%.

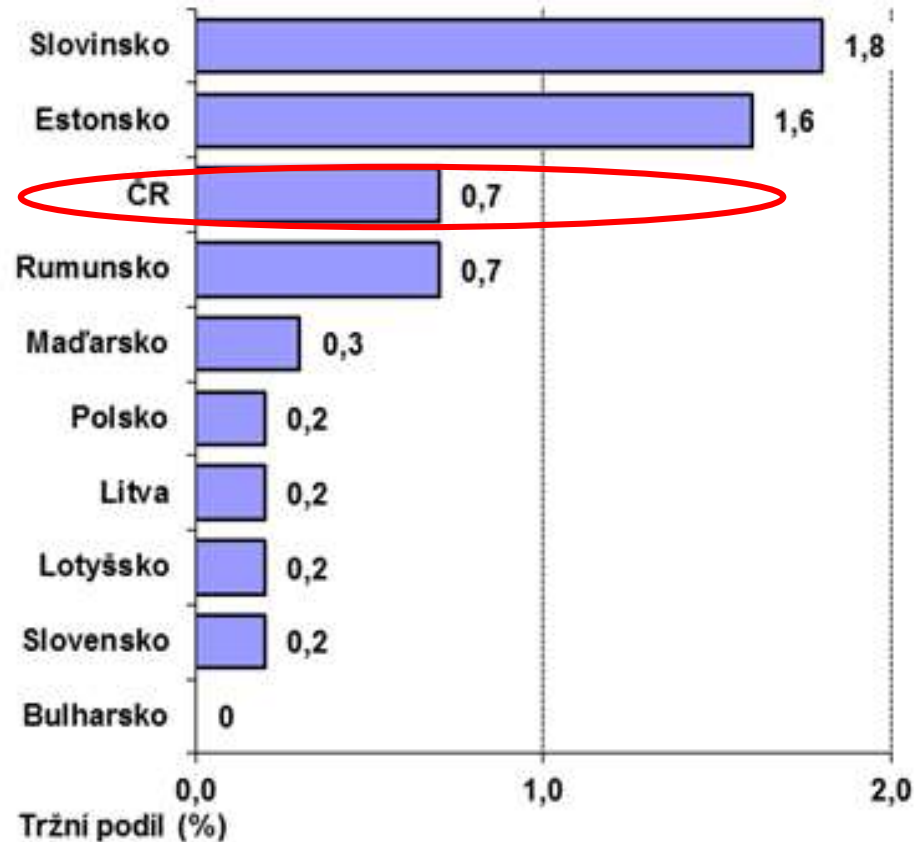
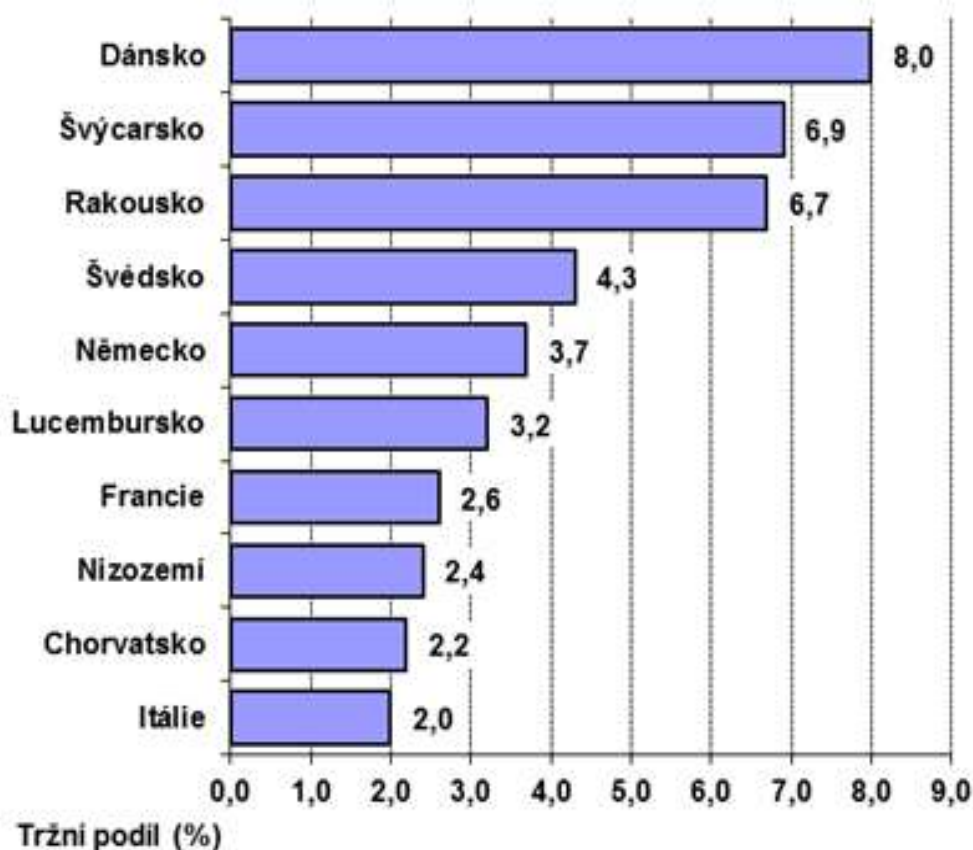

Evropa: 10 zemí s největším trhem biopotravin a srovnání s novými členskými zeměmi NČZ (2013)

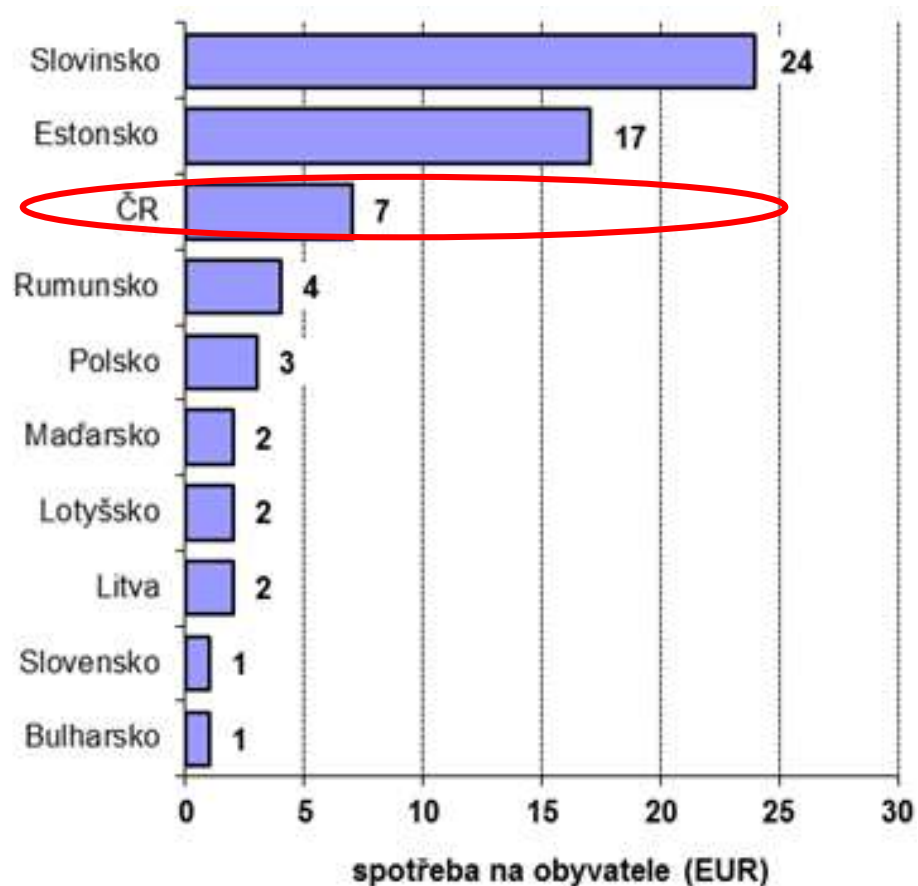
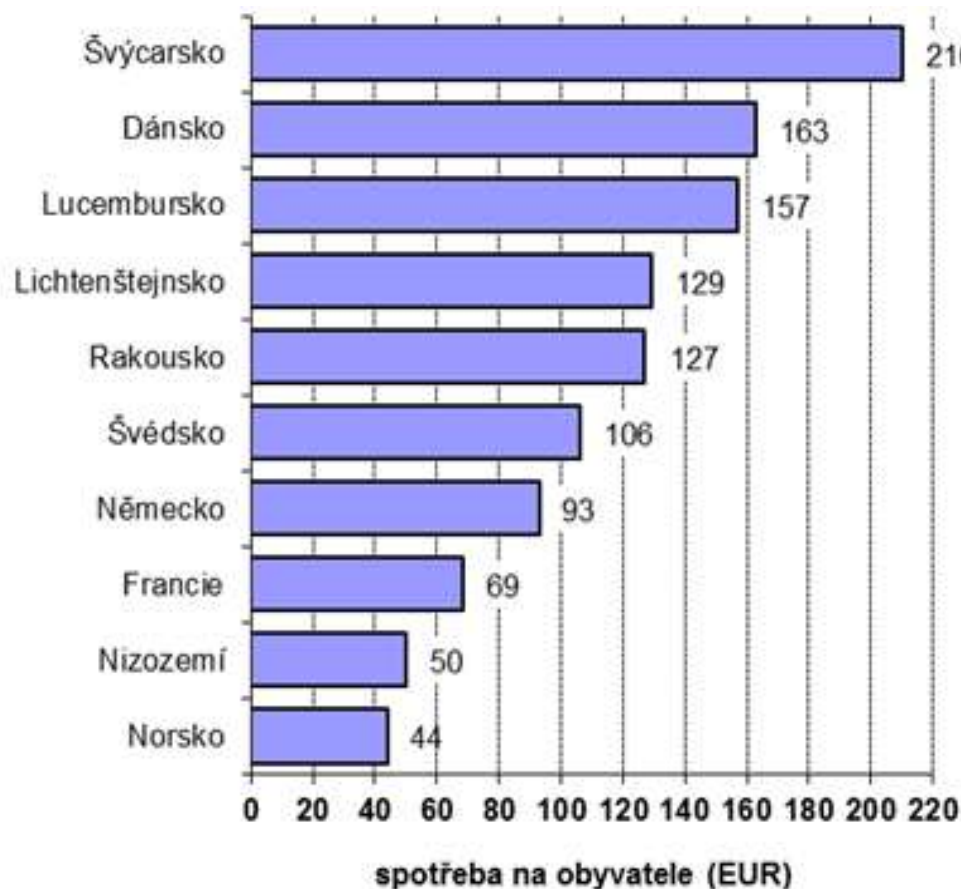
Zdroj: OrganicDataNetwork-FiBL-AMI survey 2015

Evropa: 10 zemí s největším podílem biopotravin na celkové spotřebě potravin a srovnání s NČZ(2013)

Zdroj: OrganicDataNetwork-FiBL-AMI survey 2015

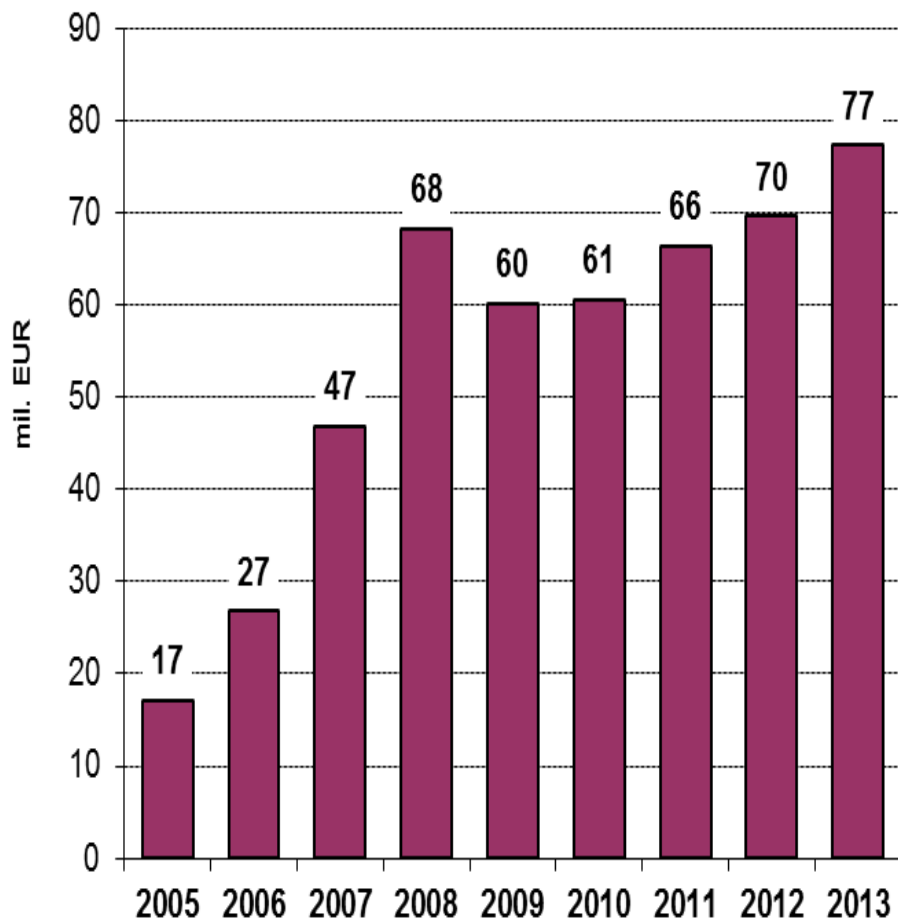
Evropa: 10 zemí s nejvyšší spotřebou na obyvatele a srovnání s NČZ (2013)

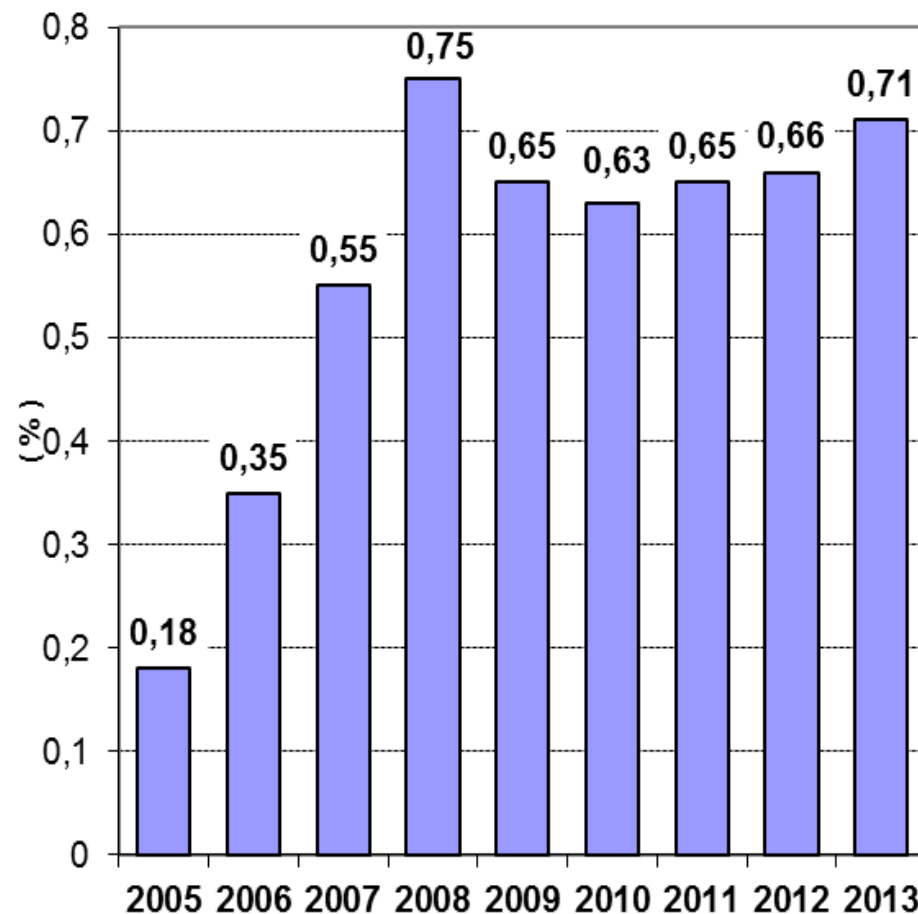
Český trh biopotravin, 2013

- Celkový obrat s biopotravinami českých subjektů včetně vývozu dosáhl **v roce 2013 přibližně 2,7 mld. Kč;**
 - z toho zhruba 28% (774 mil. CZK) činil export a
 - domácí spotřeba biopotravin **dosáhla 1,95 mld. Kč** (nárůst o 9,5%)
- Průměrná roční spotřeba na obyvatele **zůstává pod hranicí 200 Kč (185 Kč v roce 2013).**
- Podíl biopotravin na celkové spotřebě potravin a nápojů **stagnuje okolo 0,7 % (0,71 % v roce 2013).**
- Hlavní kategorií biopotravin s největším objemem prodeje je dlouhodobě kategorie „**Ostatní zpracované potraviny**“ (**33% podíl**, přičemž téměř třetinu tvoří hotové pokrmy typu dětských výživ), následuje „Mléko a mléčné výrobky“ (18%) a „Ovoce a zelenina“ (16%)
- Nejvíce biopotravin nakoupí čeští spotřebitelé v maloobchodních řetězcích (64%, tj. za 1,2 mld. Kč), na druhém místě pak v prodejnách zdravé výživy a biopotravin (17 %).
- Biopotraviny z dovozu dosahují až 57 %, při zahrnutí jen finálních biopotravin dosahoval dovoz 46 % maloobchodního obratu

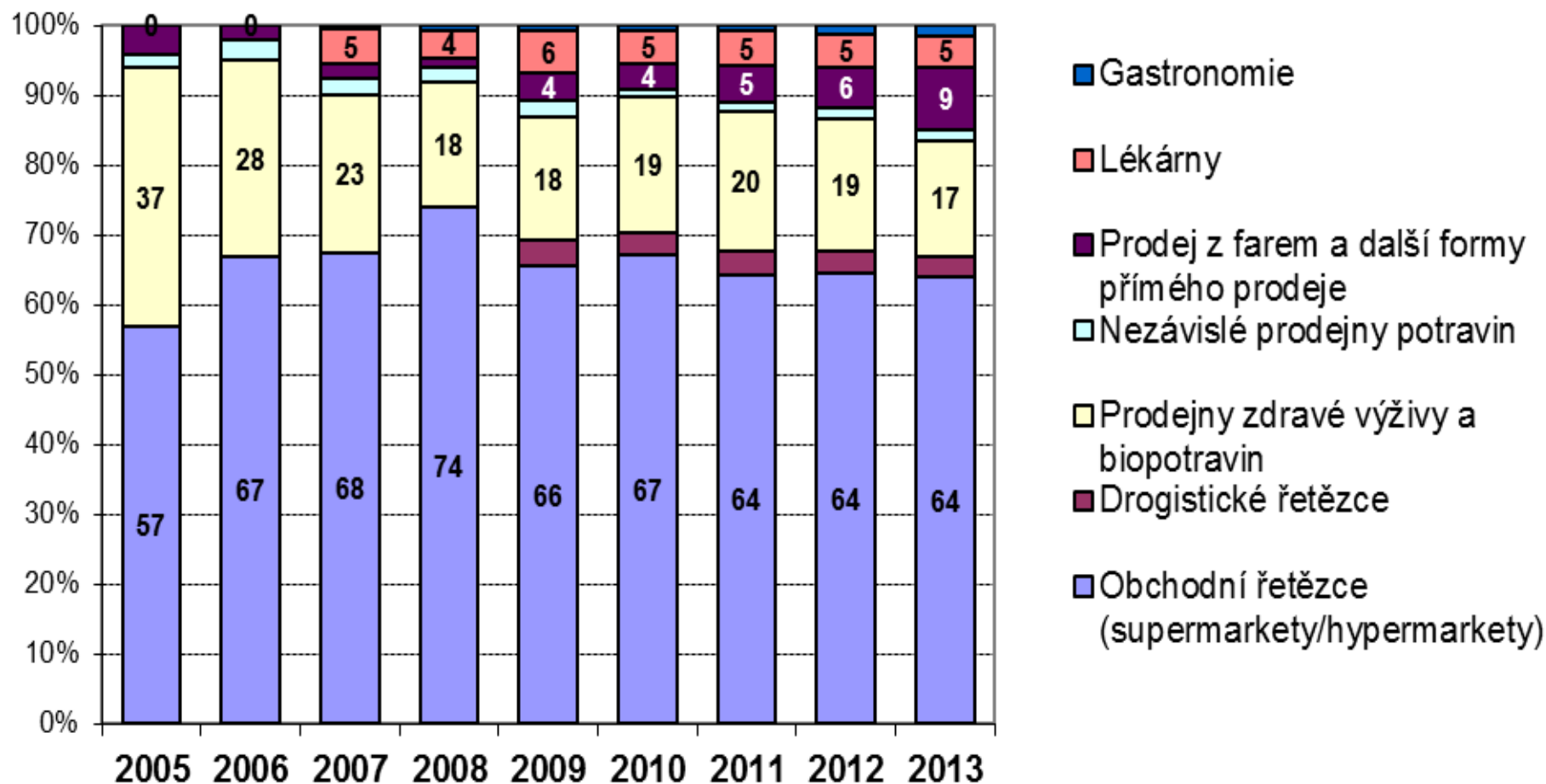
Celková spotřeba biopotravin (mil. EUR)

Podíl na celkové spotřebě potravin a nápojů (%)

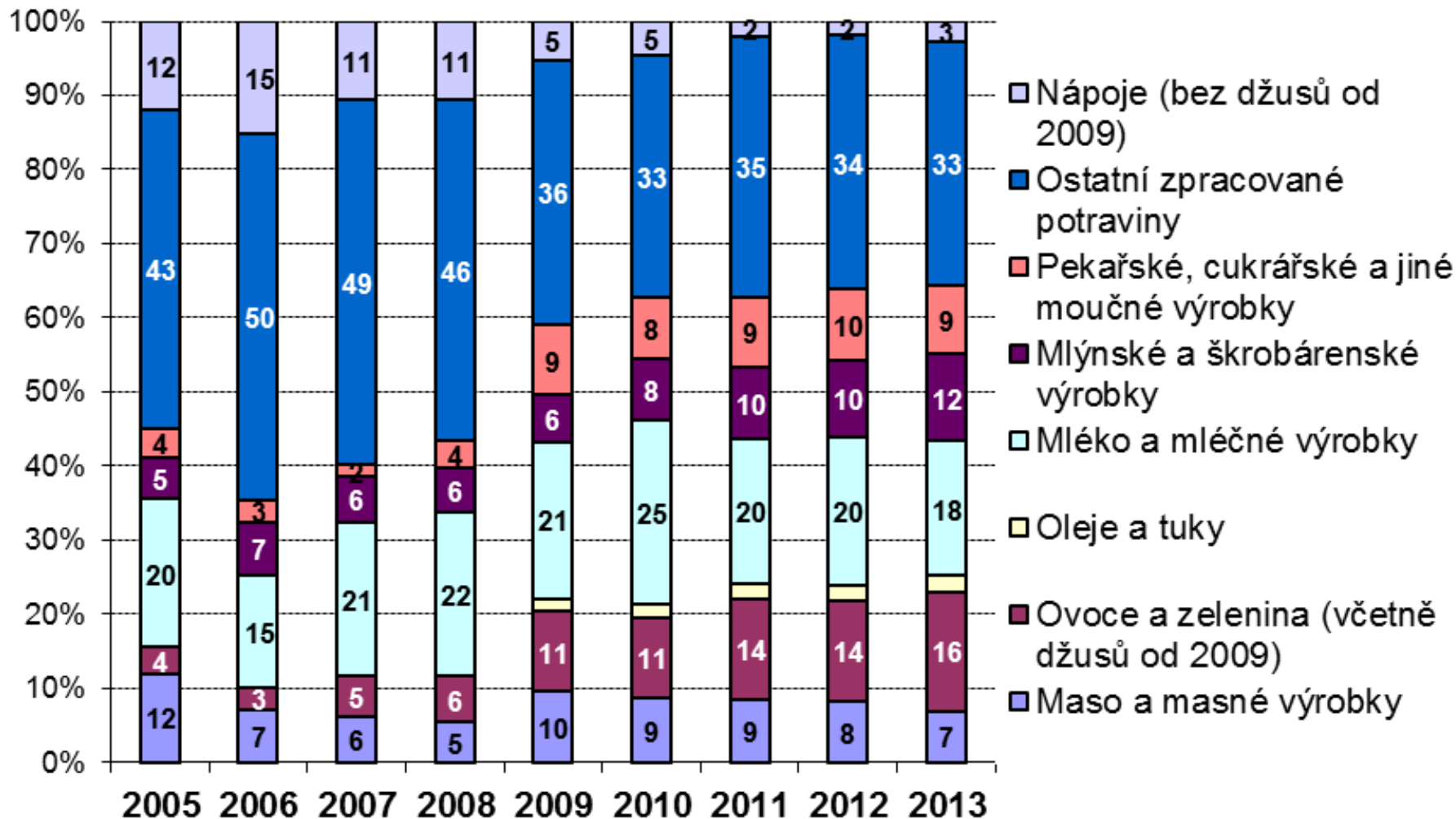

Podíl hlavních distribučních cest pro biopotraviny v ČR (2005-2013)

Zdroj: šetření ÚZEI a Green Marketing

Podíl hlavních kategorií biopotravin v ČR (2005-2013)

Zdroj: šetření ÚZEI a Green Marketing

Souhrn šetření veřejného mínění (2014)

- Nejvíce kupují biopotraviny ženy středního věku, nejméně starší muži;
 - Častěji kupují biopotraviny podnikatelé a ženy v domácnosti;
 - Hlavním důvodem nákupu biopotravin je, že jsou zdravější a chutnější;
-
- Největší bariérou pro větší nákupy mezi kupujícími biopotraviny je jejich cena a následně šíře sortimentu;
 - Největší bariérou nakupování mezi nenakupujícími biopotraviny je také cena, pak následují důvody související s důvěrou: „nevidí rozdíl mezi bio a nebio“ a „jde jen o reklamní trik,,“;
 - 2/5 populace nakupují biopotraviny, nejčastěji mléčné výrobky a zeleninu;

Výzvy pro EZ

Co se povedlo a co se „zatím“ nedaří

ÚSTAV ZEMĚDĚLSKÉ EKONOMIKY
A INFORMACÍ

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

Registr ekologických
podnikatelů

KEZ

KONTROLA
EKOLOGICKEHO ZEMĚDĚLSTVÍ

Svaz integrované a ekologické
produkce hroznů a vína

ČESKÁ
BIO POTRAVINA®
2014

BIOspotřebitel.cz

Bio-info

Informační portál pro ty, kteří žijí BIO

ROČENKA
EKOLOGICKÉ
ZEMĚDĚLSTVÍ
V ČESKÉ REPUBLICE

BUREAU
VERITAS

Co se povedlo – oblast funkčnosti EZ systému

- **Existující právní rámec:** národní legislativa v souladu s Evropskou, metodické pokyny MZe, proškolení inspektorů...
- **Fungující kontrolní a certifikační systém:** čtyři akreditované kontrolní organizace, od 2010 navíc státní úřední kontrola ÚKZÚZ
- **Zvýšení transparentnosti systému:** spuštění veřejně dostupného Registru ekologických podnikatelů
- **Komise EZ** = poradní orgán MZe v oblasti EZ
- **Dostupnost dat o EZ:** pravidelné statistické zprávy o vývoji EZ a trhu biopotravin ÚZEI, ekonomické analýzy EZ díky rozšíření vzorku ekofarem ve FADN, vydávání Ročenky pro EZ
- **Přehled vstupů vhodných pro EZ (ÚKZÚZ):** registr prostředků na ochranu rostlin (od 2008), registr hnojiv (od 2012), databáze osiv a sadby (od 2010), ... tvorba seznamu doporučených odrůd pro EZ (*od 2014 polní pokusy pro pšenici a ječmen*)

Co se povedlo – oblast dotací

- **Široké spektrum podpor v rámci Plánu rozvoje venkova:**
 - *platba na hektar u titulu EZ v rámci AEO*
 - *pět zvýhodněných investičních opatření (od 2007)*
 - Zahájení činnosti mladých zemědělců
 - Modernizace zemědělských podniků
 - Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům
 - Diverzifikace činností nezemědělské povahy-záměr a)
 - Podpora cestovního ruchu-záměr b)
 - *podpora „Využívání poradenských služeb“ a podpora „Další odborné vzdělávání a informační činnost“*
- **Národní podpory**
 - *Podpora fungování České technologické platformy pro EZ*
 - *Podpora tematických úkolů v EZ na ÚZEI*
 - *Podpora NNO v sektoru*
- **Akční plán pro ekologické zemědělství**

Co se povedlo – oblast informací

- **Nové organizace v sektoru:** Abcert a Biokont (2006), PRODEJ-BIO (2008), EKOVÍN (2009), Biosad (2010), ČTPEZ (2009), Svaz faremních zpracovatelů (2011), Družstvo České biomléko (2012), Bureau Veritas ČR (od 2013), oddělení EZ na ÚKZÚZ (2014)
- **Sít' ukázkových farem:** projekty „Ekozemědělci přírodě“, „EZ a zpracování biopotravin“, „Bionet CZ“
- **Polní pokusy na ÚKZÚZ:** hodnocení dlouhodobého vlivu různých způsobů a intenzit hnojení na ekoprodukci (od 2014)
- **Školení a semináře:** pěstování zeleniny v EZ, pro začínající a pokročilé ekologické vinohradníky, pro sadaře, řada školení regionálních center Pro-Bio svazu
- **Odborné publikace:** Metodiky pro praxi - zpracování masa, mléka, bylin a produkce osiv, Metodické listy pro zemědělce
- **Databáze „Organic Eprints“:** sumarizace odborných článků a výstupů v rámci mezinárodní databáze

Co se povedlo – oblast regionální rozvoje

- **Podpora rozvoje odbytu biomléka:** vznik odbytového družstva České biomléko = stabilizace trhu
- **Růst počtu faremních zpracovatelů a prodeje z farem**
- **Rozvoj alternativních odbytových cest:** faremní trhy, bedýnky, internet, odběrná místa či KPZ, specializované prodejny
- **Komoditní letáky** biovíno, biomléko a biomaso z farmy
- **Podpora prodeje domácích (bio)potravin v řetězci Billa** (projekt AK od 2010)
- **Projekty MZe na podporu přímého prodeje z farem:** „Poznej svého farmáře“ a „Farmářské slavnosti“ - významné zastoupení ekofarem
- **Webové adresáře:** ekomapa = nejrozsáhlejší databáze ekofarem a možností nákupu biopotravin (ekologický institut Veronica); mapa ekofarem s přímým prodejem (Hnutí Duha) aj.

Co se povedlo – oblast osvěty a propagace

■ Tradiční propagační akce:

- **Národní kampaň MZe „Září - měsíc biopotravin“** (od 2005)
- **Soutěž „Česká biopotravina roku“** (od 2002)
- **Bartákův hrnec** pro nejlepšího ekofarmáře (od 1992)
- **Bioakademie** – mezinárodní konference EZ (od 2001)
- **Prezentace EZ a biopotravin na výstavách a veletrzích:**
Biofach v Norimberku, Biostyl, Země živitelka...
- **Zajištění provozu webu „Biospotřebitel“**
- **Propagační aktivity regionálních center PRO-BIO svazu**

■ **Pravidelné publikace:** Zemědělec, Bioměsíčník, Bulletin svazu PRO-BIO, Zpravodaj ČTPEZ, servery: Biospotřebitel, Bio-info

Co se „zatím“ nedaří

- Zvýšit efektivitu produkce ekofaremem a tím zajistit ekonomickou udržitelnost systému (*nižší závislost na dotacích*)
- Zvýšit povědomí o přínosech EZ pro životní prostředí a efektivně tyto výhody využívat
- Zvýšit spotřebu biopotravin, a to zejména domácího původu
- Zvýšit podíl domácích biopotravin na trhu

Dílčí cíle Akčního plánu do roku 2015

- dosáhnout 15% podílu EZ na celkové z.p. (máme 11,7%)
- dosáhnout podílu minimálně 20% orné půdy z celkové výměry půdy v EZ (máme 11,5%)
- dosáhnout 3% podíl biopotravin na celkovém množství spotřebovaných potravin (máme 0,7%)
- zvýšit podíl českých biopotravin na 60 % na trhu s biopotravinami (máme 40%)
- dosáhnout nárůst spotřeby biopotravin ročně min. o 20 % (v průměru 6,8% ročně)

	2010	2011	2012	2013	2014
Podíl EZ na ZPF	10,6%	11,4%	11,6%	11,7%	11,7%
Podíl OP v EZ	12,2%	12,3%	12,0%	11,4%	11,5%
Podíl bio na spotřebě potravin	0,63%	0,65%	0,66%	0,71%	n.d.
Podíl dovozu	n.d.	60	60	57	n.d.

A co tedy změnit?

- zajímat se o pozitiva EZ

*jak v oblasti šetrného hospodaření bez chemikálií
s důrazem na zachování úrodnosti půdy, tak v
oblasti produkce „přírozených“ potravin*

- efektivně podpořit jeho rozvoj:

- Vyhodnocovat přínosy EZ na životní prostředí s cílem jejich efektivnějšího využívání
- Zvýšit povědomí o EZ ve státní správě a mezi odbornou veřejností (úředníci, učitelé, vědci, ...)
- Zvýšit povědomí o EZ a biopotravinách mezi veřejností
- Podpořit používání biopotravin ve školním stravování
- Zajistit čitelné značení domácích biopotravin

"DDT is good for me-e-e!" z z

Ekologické zemědělství je velká příležitost

- přináší bezpečné, přirozené, plnohodnotné potraviny s nižším počtem přídavných látek a výrazně nižším výskytem reziduí pesticidů
- vyrobené šetrným způsobem
- ze surovin vypěstovaných v systému hospodaření, který umí zachovat úrodnost zemědělské půdy, čistotu vod i živočišnou a rostlinnou biodiverzitu.

Pojďme pomoci využít potenciál ekologického zemědělství i v ČR 😊

Kontakt:

Ing. Andrea Hrabalová

externí konzultant pro ekologické zemědělství a biopotraviny

Mobil: +420 737 852 515

Mail: ahrabal@upcmail.cz

